

## «Олімпійський будинок»

У Дніпрі завершують зводити двоповерховий «Олімпійський будинок». Це – адміністративний корпус, який будуть поряд з ареною для ігор видів спорту та легкоатлетичним стадіоном.

На першому поверсі «Олімпійського будинку» облаштують реєстрацію, тренерські та роздягальні з душовими для команд. Зроблять кімнату відеоспостереження, технічні приміщення, велику актову залу з міні-сценою. А ще – окремий санвузол для відвідувачів з інвалідністю. На другому поверсі буде сучасна конференц-зала та офісні кабінети для федерацій з різних видів спорту.

## Фестиваль вертепів

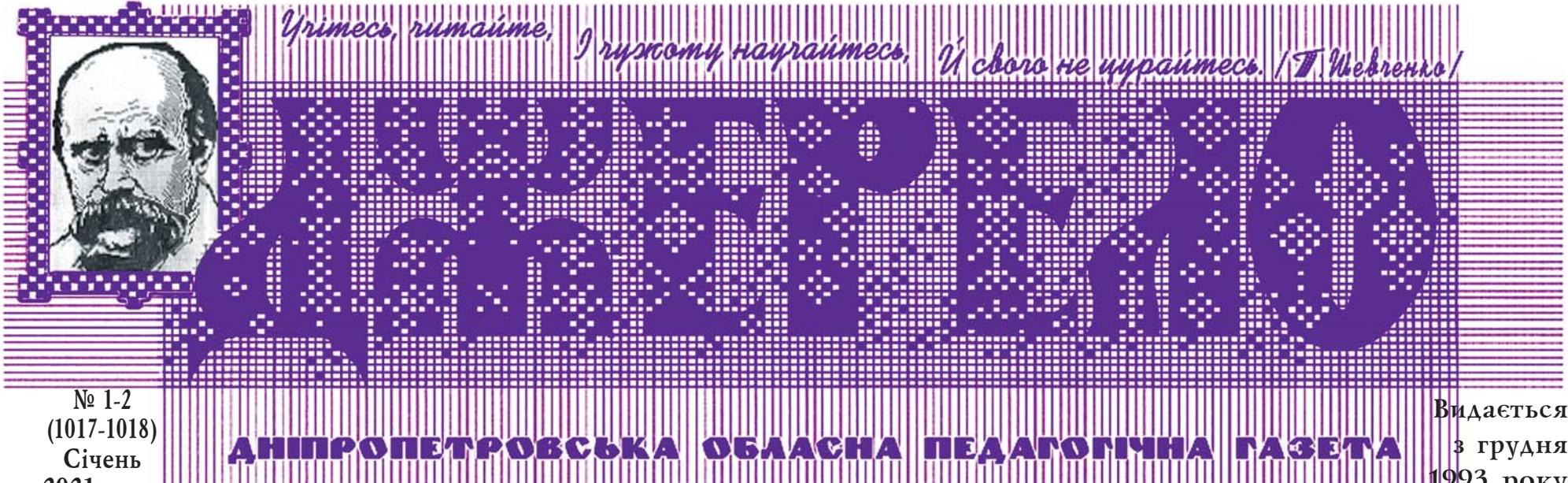
Софіївська селищна територіальна громада провела фестиваль-конкурс вертепів «Різдвяна зірка – 2021». Партнером виступив регіональний офіс програми «ULEAD з Європою». До конкурсу долутилися творчі колективи зі всієї України.

Громади області щороку проводять цікаві різноманітні фестивалі – фольклорні, мистецькі, танцювальні, молодіжні, дитячі. Один з найвидовищніших – конкурс вертепів та обрядових композицій «Різдвяна зірка». Софіївська ТГ влаштує цей захід вже втретє. В умовах карантину цьогоріч конкурс проходив онлайн. За умовами конкурсу вертеп потрібно було зняти на відео тривалістю до 10 хвилин.

## Стадіон спортишколи

У Кривому Розі реконструюють стадіон дитячо-юнацької спортивної школи № 3. Оновлення об'єкту – за держпрограмою «Велике будівництво».

Трибуну на 3,5 тисячі глядачів звели «з нуля». Будівельники змонтували усі металоконструкції. Навіс накриває полікарбонатом. Побудували й «коробки» під трибунами приміщень. Там будуть санвузли, роздягальні, кімнати для обслуговуючого персоналу. Все готове до укладання професійного спортивного рулонного газону. Підрядники провели систему автоматичного поливу, облаштували «подушку» з піску.



# ДЕНЬ СОБОРНОСТІ УКРАЇНИ



Мешканці Дніпропетровщини долутилися до святкування онлайн

В Україні 22 січня відзначили День Соборності. Це свято – на згадку про історичний Акт Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки. Знаменує і державну цілісність і незалежність, і духовну єдність, спільні цінності й

прагнення українців. Цьогоріч замінена дата припала на період жорстких карантинних обмежень, а отже – заборони масових заходів. Натомість мешканці області мали змогу долутилися до онлайн-святкувань.

Серед онлайн-цікавинок до Дня Соборності – історія проголошення Акта Злуки у фотографіях (за посиланням <http://unr.uinp.gov.ua/photohistory/derzhavne-budivnitstvo/akt-zluki>), українські пісні, популярні у 1917-1921 роках (<https://uinr.gov.ua/elektronni-vydannya/audioalbum-pisni-ukrayinskoj-revoluciyi>) та настільна гра «Українська революція 1917-1921» (<https://uinr.gov.ua/informaciyni-materialy/vchytelyam/navchalni-igry/nastilna-gra-ukrayinska-revoluciya-1917-1921>).

## Урочистості

Дніпропетровщина разом зі всією країною святкує День Соборності. 22 січня 1919 року було проголошено Акт Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки. Відтоді ця дата стала символом Незалежності та духовної єдності українського народу.

Через карантин вирішили не влаштовувати урочистих масових заходів. У Дніпрі представники керівництва області та міста поклали квіти до пам'ятника молодому Тарасу Шевченку. Великий Кобзар – символ незалежності та нескореності українців. Квіти – по дяка живим і полеглим борцям за соборність держави.

«Ми – українці, повинні бути згуртованими та сильними. Крокувати єдиними шеренгами до нашого майбутнього. Від Києва до Сімферополя, від Львова до Луганська. Через карантин ми не можемо зустрітися усі разом, але передаємо вітання до всіх областей нашої великої України», – зазначила



радниця голови Дніпропетровської облдержадміністрації Ольга Горб.

«Однині воєдино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України...» – викарбувано в універсалі про об'єднання УНР і ЗУНР.

«За понад сто років ми зрозуміли, наскільки сильніші, коли разом. Цю думку потрібно прищеплювати й дітям із самого малечку. Вони повинні зростати у вільній та квітучій державі. При цьому не забувати, який непростий шлях пройшла Україна. Пам'ятаймо та поважаймо цей день!», – закликає дніпрянка Лариса Марченко.



## Пам'ятаймо!

На Дніпропетровщині вшанували загиблих захисників Донецького аеропорту.

«Оборона Донецького аеропорту – приклад величезної мужності та героїзму українських військових. Бійці на ділі показали, що значить для них Україна, Незалежність і патріотизм, – зазначив в.о начальника управління з питань учасників АТО Дніпропетровської ОДА Олександр Чумак. – Найменше, що може зробити кожен мешканець Дніпропетровщини, – пам'ятати про бійців, які загинули у зоні АТО/ООС. Та про тих, хто продовжує захищати нашу свободу».

День пам'яті кіборгів на Дніпропетровщині відзначили вже втретє. На вуличній експозиції Музею АТО «Шляхами Донбасу» запалили понад 200 свічок. Вшанували загиблих хвилиною мовчання.

Оборона Донецького аеропорту тривала 242 дні: з 26 травня 2014 р. по 22 січня 2015 р. Тоді на захист ДАПу стали військовослужбовці й добровольці, медики та волонтери. Під час оборони летовища загинули понад 100 українських бійців, понад 400 – були поранені.

«Всеукраїнський День пам'яті кіборгів традиційно відзначають 16 січня. Його запровадили за ініціативи воїнів-захисників Донецького аеропорту. Цьогоріч через карантинні обмеження ми не могли зробити захід відкритим і запросити на нього всіх охочих. Зібрались вузьким колом, щоб згадати людей, які геройчно тримали оборону летовища, – усіх тих, про кого потім скажуть: «Люди витримали, не витримав бетон», – розповів завідувач відділом Музею АТО Вадим Якушенко.



## Дніпропетровська обласна державна адміністрація

### ОГОЛОШЕННЯ



**Молодіжні центри  
Дніпропетровщини  
долучаються  
до проекту Ради Європи  
«Молодь  
за демократію  
в Україні»**

Для учасників проводитимуть тренінги та консультації експертів.

«Завдяки цьому проекту молодіжні центри можуть вдосконалити свою роботу. Систематизувати її та знайти нових партнерів, – сказав заступник начальника управління молоді і спорту Дніпропетровської ОДА Владислав Яцук. – Учасників програмами чекає тривале та цікаве навчання».

Молоді люди візьмуть участь у практичних семінарах, познайомляться зі стандартами молодіжної роботи та найкращими європейськими практиками, отримають підтримку експертів. Їм допоможуть підготувати ефективну стратегію розвитку та навчати, як співпрацювати з молодіжними центрами по всій Україні.

«Молодь за демократію в Україні» – спільний проект Ради Європи та Міністерства молоді та спорту України.

Деталі за посиланням <http://dsmsu.gov.ua/index/ua/material/54070>



### Сертифікація вчителів

На Дніпропетровщині працює безліч талановитих педагогів, які «горять» своєю справою, постійно вчаться та запроваджують нові методики роботи. Знайти та заохочити таких фахівців допомагає сертифікація. Це зовнішнє оцінювання компетенцій вчителів. Успішний результат дозволяє отримати 20 % до зарплатні та може зараховуватися як проходження атестації. Сертифікат дійсний три роки.

Сертифікація проходить у три етапи. Спочатку – тестування. Там визначають рівень знань та умінь педагогів. Далі – самооцінювання учасниками власної майстерності. І насамкінець – оцінка експертів, які вивчать практичний досвід учителя.

Загалом Міністерством освіти і науки України заплановано набрати 2 тисячі учасників сертифікації. Найбільше – з Дніпропетровської та Львівської областей – по 141 вчителю. Границя кількості для кожного регіону залежить від числа початкових класів у ньому.

Більше інформації за посиланням [https://testportal.gov.ua/protsedura-reyestratsiyi/?fbclid=IwAR1-l4CsW6kDBhQVsLtf7uneS0mjGCD\\_Tt6m0Sb7QJhBaLdX1-H-w\\_eVYkl](https://testportal.gov.ua/protsedura-reyestratsiyi/?fbclid=IwAR1-l4CsW6kDBhQVsLtf7uneS0mjGCD_Tt6m0Sb7QJhBaLdX1-H-w_eVYkl).

## Державні премії

### • у галузі науки і техніки

Президент України Володимир Зеленський призначив Державні премії в галузі науки і техніки за 2020 рік. Нагороди отримають 79 вчених за досягнення у різних галузях. Серед лауреатів – шість науковців із Дніпропетровщини.

«Вчені області брали участь в колективних дослідженнях. Більшість – за розробку у гірничо-видобувній галузі. Лауреати вивчали екотехнології видобутку зализої руди на шахтах України», – зазначили у департаменті освіти і науки Дніпропетровської ОДА.

Державну премію присудили ректорові Криворізького національного університету Миколі Ступніку, за відувачеві кафедри Українського державного хіміко-технологічного університету Ігорю Коваленку, генеральному директорові Центрального гірничо-збагачувального комбінату Дмитру Шевчику, радників операторного директора компанії «Метінвест Холдинг» Михайлу Короленку, директорові підприємства «НТТ Технотрон» Валерію Небогіну. Відзначили й доктора медичних наук, генерального директора Дніпропетровської обласної лікарні ім. Мечникова Сергія Риженка – за дослідження медицини катастроф в умовах бойових дій.

Розмір Державної премії – 300 тисяч гривень. Кошти розподілять між учасниками відзначеної колективної наукової роботи. Загалом обрали десять кращих досліджень.

### • у галузі хімії та фізико-математичних наук

Верховна Рада України признала премії трьом молодим вченим з Дніпропетровщини. Грошове заохочення – за вагомі наукові здобутки та дослідження.

«Премію присуджують щороку молодим вченим до 35 років та докторам наук до 40 років. Цьогоріч

Верховна Рада України відзначила 30 науковців», – розповіли у департаменті освіти і науки Дніпропетровської ОДА.

Премію призначили професоркам кафедр Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» Ользі Купенко та



### • молодим вченим у різних галузях знань

Президент України присудив Державні премії молодим вченим, які мають визначні досягнення у різних галузях знань. Загалом відзначив 40 робіт 86 науковців. Серед них – шестеро дослідників із Дніпропетровщини.

Державні премії присудили за дослідження в сферах економіки, енергозбереження, діджиталізації, освіти, охорони здоров'я, екології. Автори трьох розробок – науковці нашої області. Їхні розвідки – у математичній, гірничій та юридичній галузях.

Президент присудив молодих вчених Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», Університету митної справи та фінансів.

Так, професор Євген Легеза отримав премію за роботу «Теорія публічних послуг: адміністративно-правова складова». У ній виклав нову концепцію отримання українцями державних послуг.

Президент України присуджує премії молодим вченим щороку. Розмір нагороди за досягнення у 2020 р. – 40 тисяч гривень кожна. Її розподіляють з-поміж співавторів відзначеної роботи.



Українського державного хіміко-технологічного університету Тетяні Лук'яненко. А ще – асистентці кафедри Національної металургійної академії України Ліні Кеуш.

## Кількість інклюзивних класів у школах Дніпропетровщини зростає

### В Україні створюють рівні можливості для освіти дітей.

«Прагнемо створити якісне інклюзивне освітнє середовище для розвитку дітей, – підкреслив міністр освіти і науки України Сергій Шкарлет. – Загалом в Україні в інклюзивних класах навчаються понад 25 тисяч учнів. Це вдесятеро більше, ніж було 5 років тому. Нині майже кожна друга школа в країні навчає дітей із особливими освітніми потребами. Там створено понад 18,6 тисяч інклюзивних класів».

Вдесятеро збільшилася й кількість учнів із особливими освітніми потребами у школах Дніпропетровської області. У регіоні такі діти відвідують 401 заклад освіти.

«Інклюзія відкрила нові можливості для соціалізації дітей. У звичайних школах для таких учнів створюємо комфортні умови, – зазначив голова Дніпропетровської ОДА Валентин Резніченко. – Нині в області діють 1377 інклюзивних

класів. У них навчаються майже 2 тисячі учнів з особливими освітніми потребами».

Особливим дітям допомагають розвиватися й інклюзивно-ресурсні центри. Нині таких осередків в Україні 635. Із них 35 – на Дніпропетровщині.



## Навчально-практичний центр електротехнічних технологій

У Криворізькому гірничо-технологічному ліцеї відкрили сучасний навчально-практичний центр. Там готуватимуть фахівців електротехнічного профілю.

Центр має кабінет теоретичної підготовки, лабораторію електротехніки, технологічну та електромонтажну майстерні. Загальна вартість їх обладнання – понад 4 мільйони гривень. Це кошти державного та обласного бюджетів, роботодавців і навчального закладу.

У центрі є весь необхідний інвентар для робіт з електрикою. Різноманітні вимірювальні прибори, мікросхеми, паяльники, інструменти, стенді для виконання лабораторних робіт. У кімнаті теоретичної підготовки потужні комп’ютери та мультимедійна дошка. Навчальне обладнання – із максимальним рівнем безпеки. Зроблене окреме заземлення, спеціальний трансформатор розділяє мережу на побутову та промислову. Перед-



бачені індивідуальні аптечки та вогнегасники.

У навчально-практичному центрі одночасно зможуть займатися 30 учнів.

За інформацією Дніпропетровської обласної державної адміністрації

# ПЕРШИЙ ЗАХИСТ МАГІСТЕРСЬКИХ РОБІТ

## «Менеджмент»

16-18 грудня у Дніпровській академії неперервної освіти відбувся перший захист магістерських робіт за освітньою програмою «Освітній менеджмент» спеціальністі 073 «Менеджмент».

Студентами представлені результати наполегливої праці протягом усього періоду навчання під пильним керівництвом досвідчених науковців.

У доповідях 32 здобувачі висвітлили актуальні проблеми в управлінні закладами освіти та інноваційного розвитку освітньої системи в сучасних економічних умовах.

Студенти продемонстрували високий рівень теоретичної під-



готовки, вільне володіння матеріалом, вміло добирали аргументи, відповідаючи на запитання членів екзаменаційної комісії.

«Я мала можливість отримати нові знання, новий досвід і знайомства! Як у грі, – я перейшла на вищий рівень. Спілкування з викладачами та колегами кожного разу відкривало нові обрії та ставило нові цілі. Хочу висловити щирі слова поваги та пошані викладачам, які підтримували і надихали нас. Адже бути першими завжди складно!» – написала на своїй

сторінці у Фейсбуці студентка Академії Марина Петровська.

Вітаємо магістрів групи МТ-1-19 із успішним захистом робіт і бажаємо натхнення, наполегливості, невичерпної енергії, життєвої мудрості, нових досягнень та успішного працевлаштування за фахом!

**Ольга МАРТИНЕНКО,**  
засівідувач кафедри освітнього  
менеджменту, державної  
політики та економіки  
Академії, кандидат  
економічних наук, доцент



## «Загальна педагогіка»

28-29 грудня у Дніпровській академії неперервної освіти відбувся очно-дистанційний захист (з використанням платформи ZOOM) дипломних магістерських робіт за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», освітня програма «Загальна педагогіка» 20 здобувачів вищої освіти (група ЗП-19-1/м).

До складу екзаменаційної комісії увійшли провідні фахівці відповідних галузей: директор департаменту освіти і науки облдержадміністрації, заслужений працівник освіти України Олексій Полторацький; стейкхолдер – директор НВО № 136 «Класична гімназія ім. Кирила і Мефодія – початково школа – дошкільний навчальний заклад – валеологічний центр» м. Дніпра Наталя Євсевська; науково-педагогічні працівники – професор кафедри освітнього менеджменту, державної політики та економіки Академії, член проектної групи освітньої програми «Загальна педагогіка», доктор педагогічних наук, доцент Микола Наказний; директор навчально-наукового інституту педагогіки Академії, гарант освітньої програми «Загальна педагогіка» Віктор Швидун. Секретар комісії – доцент кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації та інклузивної освіти Академії, член проектної групи освітньої програми «Загальна педагогіка», кандидат педагогічних наук Тетяна Мотуз.

Теми досліджень, обрані студентами для дипломних магістерських робіт, надзвичайно актуальні в умовах реформування системи освіти України та стосуються різних напрямів: інклузивної освіти; розвитку компетентностей як учнів, так і вчителів; використання інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій; інтеграції освітнього простору України та країн Європейського Союзу тощо.

Позитивним здобутком є не лише теоретичний аналіз обраної проблематики здобувачами вищої освіти, а й проведення досліджень під час педагогічної практики та розробка рекомендацій щодо їхньої реалізації.

Усі здобувачі вищої освіти продемонстрували небайдужий рівень як теоретичної, так і практичної підготовки та заслуговують на присвоєння освітнього ступеня «магістр» за освітньою програмою «Загальна педагогіка» зі спеціальністі 011 «Освітні, педагогічні науки».



## «Публічне управління та адміністрування»

Нещодавно у Дніпровській академії неперервної освіти відбувся захист дипломних магістерських робіт за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Екзаменаційна комісія у складі докторів наук з державного управління: професора кафедри економічної безпеки, публічного управління та адміністрування Державного університету «Житомирська політехніка», доцента Андрія Антонова (голова ЕК); директора навчально-наукового інституту управління Академії, доцента Катерини Романенко; завідувача кафедри публічного управління та права Академії Наталії Шевченко заслухала доповіді та прийшла до висновку, що всі роботи виконані на високому науковому та методичному рівнях відповідно до діючих нормативних документів і методичних вказівок щодо виконання та захисту дипломних робіт і проектів.

38 магістрів продемонстрували високий рівень теоретичної підготовки з публічного управління та адміністрування у сферах освіти, охорони здоров'я, енергетики, економіки, туризму.



Яскравими виступами вразили здобувачі освітнього ступеня «магістр»: Ірина Байрак, Олександра Кіценко, Таїса Мусієнко, Галина Неженець, Микита Ненашев, Андрій Олійник, Ганна Савчук, Михайло Хитко, В'ячеслав Шинкаренко.

«Друзі! Сьогодні в моєму житті відбулася ще одна дуже значна подія: на «відмінно» я захистив дипломну магістерську роботу на тему: «Удосконалення державно-приватного партнерства у реалізації інвестиційно-інноваційної діяльності в освітній сфері!» Можу сказати, що саме ця тема стала поштовхом до створення мною стратегічного плану розвитку для закладу, в якому я буду керівником. Я впевнений, що починається абсолютно нова сторінка в моєму житті. Велику вдячність хочу висловити працівникам Дніпровської академії неперервної освіти за знання, підтримку, мотивацію та приемний процес співпраці!». Так написав у Фейсбуці магістр Андрій Олійник.

Щиро вітаємо наших випускників із успішним захистом магістерських робіт!

**Наталія ШЕВЧЕНКО,** завідувач кафедри публічного управління та права Академії, доцент, доктор наук з державного управління

## «Інклузивна освіта, корекційна педагогіка»

28-29 грудня відбувся перший випуск магістрів за освітньою програмою «Інклузивна освіта, корекційна педагогіка».

Наши магістри – це 40 унікальних фахівців з інклузивної освіти, підготовлених на виклик сучасності й потреби області.

Обґрунтованість, змістовність та актуальність магістерських робіт оцінювалася державна екзаменаційна комісія, яка складалася з провідних фахівців галузі – члена-кореспондента Національної академії педагогічних наук України, доктора педагогічних наук, професора Алли Колупаєвої; завідувача кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації та інклузивної освіти Академії



Наталії Крупениної; доцента кафедри, директора Дніпропетровського багатопрофільного навчально-реабілітаційного центру «Зоряний», кандидата педагогіч-

них наук, доцента Ірини Родименко; директора НВО «Солонянська середня загальноосвітня школа № 1 I-III ступенів – Центр позашкільної освіти» (опорний заклад, смт Солоне) Володимира Сергієнка.

Голова комісії Алла Колупаєва відзначила високий рівень підготовки, а також значущість, практичну спрямованість емпіричних досліджень в рамках кваліфікаційних магістерських робіт.

Вітаємо магістрів із успішним захистом і зичимо їм успішної професійної діяльності!

**Наталія КРУПЕНИНА,** завідувач кафедри загальної, спеціальної педагогіки, реабілітації та інклузивної освіти Академії, доцент, кандидат педагогічних наук

«У стінах КЗВО «ДАНО» ДОР» відбувся захист магістерських робіт, зокрема і мої. Сказати, що було страшно, – це не сказати нічого. Проте, завдяки високій компетентності викладачів, керівників дипломних робіт, а також членів комісії остражи швидко минули. Хочу висловити особливу подяку ректору Академії В.В. Січенку. Ви і Ваша команда працюєте на вищому рівні. Так тримати і рости тільки вгору! Завідувачу кафедри Н.А. Крупениній: спочатку Ви здалися мені дуже суوروю, але це не так. Ви крута, не побоюєся цього слова, жінка! I, звичайно ж, моєму дипломному керівнику Т.В. Мотуз, – без Вас я б не впоралася. Ви професіонал. Співпрацювати з Вами було приемно. Сподіваюсь, – Вам так само – зі мною 😊. Я дуже вдячна Вам. Ви чудова! Всьому колективу Академії хочу побажати міцного здоров'я і, звичайно ж, – процвітання! Не можу повірити, що все скінчилося!» – написала на своїй Фейсбуці сторінці магістр Ганна Косовська.

**Віктор ШВИДУН,** директор навчально-наукового інституту педагогіки Академії, кандидат педагогічних наук, доцент

# «УКРАЇНСЬКА МРІЯ» – ЄДНІСТЬ, СВОБОДА І НЕЗАЛЕЖНІСТЬ

Основи національної державності закладені Українською національно-патріотичною революцією (1917-1921 рр.) та утворенням Української Народної Республіки – в подіях, які намагалися позбавити історичної справедливості, прикриваючись «високими» інтересами. Ці події час від часу набували цілком ясних обрисів єдності нації, свободи народу і незалежності української держави. Щоб зрозуміти зміст і наслідки подій тих часів, спробуємо фрагментарно зупинитись на знакових подіях революційних днів на території України.

Етапи революції 1917-1921 рр.: *перший*, березень 1917 - квітень 1918 рр., утворення та діяльність Української Центральної Ради, проголошення її Універсалів; *другий*, 29 квітня - 14 грудня 1918 р., правління гетьмана Павла Скоропадського; *третій*, 1918 - листопад 1921 рр., встановлення влади Директорії УНР, розгортання та придушення масштабного повстанського руху на українських землях.

Лютнева революція 1917 р. в Російській імперії та падіння самодержавства спричинили початок Української національно-демократичної революції 1917-1921 років, розпочали новий етап українського національно-визвольного руху. Так сталося, що у січні 1918 року в потоці революційних змін була створена Українська Народна Республіка (УНР). Упродовж 1917-1921 років українці утворили декілька форм державності, що змінювали або продовжували одна одну. 19 квітня 1917 року на Всеукраїнському національному конгресі у Києві була обрана Центральна Рада УНР (УЦР) – фактично представницький орган республіки, яка здобула легітимність і право говорити від імені всього українського народу.

За неповні шість місяців пройшла еволюція поглядів і позиції керівництва УНР від вимог автономії й федералізму до самостійності України, що відображене в її чотирьох Універсалах. У I Універсалі УЦР заявила про політичну мету – здобуття української автономії у складі демократичної федераційної Російської республіки. Автономна Україна мала включати території, де українці становлять більшість населення. II Універсалом Центральної Ради утворено виконавчий

орган влади – Генеральний Секретаріат. У багатьох містах колишньої імперії відбувалося українське національне піднесення. Українці, які входили до частини Російської імператорської армії та Російського імператорського флоту, збиралися на мітинги, «українізувалися» та визнавали УЦР.

Після захоплення у Петрограді влади більшовиками надій на демократичний устрій Росії поступово розвіялися.

III Універсалом УЦР проголосила Українську Народну Республіку. Майже відразу вона зазнала більшовицької агресії з боку Росії. У розпалі бойових дій УЦР проголосила Незалежність УНР (IV Універсал). Незважаючи на героїзм під Крутами та в інших нерівних боях, українські війська відступили. УНР уклала перший в новітній історії України міжнародний договір у Бресті. Дипломатичне визнання та військова допомога Центральних держав змінили УНР і дали змогу відвоювати окуповані більшовиками території. Останній Четвертий Універсал, який було проголошено 22 січня 1918 року, проголосив Незалежність України.

УЦР, як представницький орган держави, ухвалила низку важливих законів для налагодження життя держави: про громадянство, грошову одиницю, армію, державні символи, землю, 8-годинний робочий день. Було створено державні органи (представницький орган, уряд, судові органи, банк, встановлено дипломатичні відносини з іншими країнами тощо).

Внутрішні конфлікти та втручання у справи зовнішніх сил привели до цілої низки подій, які стали причинами у протистоянні в українському суспільстві тих часів. У жовтні 1918 р. під впливом непростих подій на українських землях у Львові представники західноукраїнських політичних партій створили Українську Національну Раду та 19 жовтня було проголошено утворення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). Починаючи з грудня 1918 року діяльність Директорії УНР була спрямована на консолідацію українського суспільства. УНР відновила республіканський лад і демократичне правління в Україні. Відтоді між урядами УНР і ЗУНР велися переговори про втілення ідеї соборності. Так, 1 грудня

1918 р. у Фастові підписано «Передвступний договір» про об'єднання УНР і ЗУНР, у якому було заявлено про непохитний намір у найкоротший строк створити едину державу.

Акт Злуки УНР і ЗУНР за свідчив багатовікову волю українського народу до Соборності. Цей договір увійшов в нашу сучасну історію як «Акт Злуки» і 22-го січня 1919-го року був публічно оприлюднений у Києві на Софійській площі. Проголошення злуки було призначено на 12:00 годину – у день першої річниці проголошення IV Універсалу про повну незалежність України. Цей день було проголошено всенародним і державним святом. День видався гарний, з легким морозом. Київ прікрашений національними синьо-жовтими прапорами, гербами. В усіх церквах відправляли богослужіння з нагоди об'єднання українства.

Член Директорії Федір Швець урочисто зачитав Універсал Директорії: «...Віддині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини одної України – Галичина, Буковина, Закарпаття і Надніпрянська Україна. Здійснилися віковічні мрії, для яких жили і за які вмирали найкращі сини України. Віддині є тільки одна незалежна Українська Народна Республіка. Віддині український народ увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має змогу об'єднати всі зусилля своїх синів для створення нероздільної, незалежної української держави, на добро і щастя українського народу».

Складаний Директорією Трудовий конгрес забезпечив широку представницьку основу української влади. У Паризькій мирній конференції, де вирішувалася доля учасників і результатів Першої світової війни, взяла участь українська делегація, що є свідченням визнання УНР в світовому співтоваристві.

Набираюча обертів машина кривавої диктатури, яка прийшла на зміну колишніх «консерваторів», поспішила зламати і ці сміливі починання вільного українського народу. Вже буквально через кілька місяців більшовики увійшли в Київ, Закарпаття ж окупувала Чехословаччина, а Східну Галичину – поляки. А далі почалися досить непрості часи для українського народу, розмежованого кордонами та державами.

До 1921 року УНР вела важкі бої за Незалежність і територіальну цілісність. Разом із Галицькою армією, Армія УНР демонструвала героїзм і не капітулювала навіть тоді, коли під українським прапором залишалися кілька невеликих повітів. Контраступи березня 1919-го, Офензива на Київ-Одесу, Перший Зимовий похід за свідчили волю українців до боротьби. Укладання Варшавської угоди заклаво фундамент тривалого українсько-польського альянсу і надало примарний шанс на перемогу навесні 1920 року, але цьому не судилося відбутися. Проте навіть кинуті союзником напризволяще українські вояки не полищали спроб закріпитися на рідних землях. До листопада 1921 року привав масовий повстанський рух.

День Соборності та Акт Злуки були глибоко детерміновані історично і спиралися на споконвічну мрію українського народу про незалежну, соборну національну державу. Вони стали могутнім виявом волі українців до етнічної й територіальної консолідації, свідченням їх самовизначення, становлення політичної нації. Уперше за 600 років це був реальний крок до об'єднання українських земель, що вплинув на подальші національно-політичні процеси в Україні. Акт Злуки тоді так і залишився лише декларацією, але народ ніколи не втрачав надію: адже народ, який втратив надію просто зникає. Надію, приміром, втратили нашадки кривавих диктаторів, коли Великий і Могутній Радянський Союз – об'єднання, побудоване в деклараціях на «нових канонах справедливості», а насправді на крові і безглуздих жертвах, звалися, не залишивши після себе нічого, що могло б його реанімувати.

Події Української революції не було забуто і втрачено, і в кінці 80-х років виникла нова хвиля інтересу до знакових подій, постатей та документів української історії періоду 1917-1921 років. 22 січня 1990 року мільйони українців вишикувалися в справжній живий ланцюг, що розтягся від Києва до Львова, всі учасники живого ланцюга відзначали День Соборності, День своєї української єдності та свободи.

21 січня 1999 р. відповідно до Указу Президента України № 42/99 «Про відзначення Дня Соборності України»,



потім, 30 грудня 2011 року, відповідно до Указу Президента України № 1209/2011 під назвою «Про відзначення в Україні деяких пам'ятних дат і професійних свят», День Свободи, який раніше відзначався 22-го листопада був об'єднаний з Днем Соборності і свято набуло свою нову назву – «День Соборності та Свободи України».

Після подій 2013-2014 рр., революції Гідності і трагедії початку неоголошеної війни Росії проти України, окупації Кримського півострова і декількох обласних центрів на сході України «братнім російським народом», відповідно до Указу Президента України № 871/2014 від 13 листопада 2014 року, святу повернули колишню назву. «Відзначати щорічно 22 січня – у день проголошення в 1919 році Акта Злуки Української Народної Республіки та Західноукраїнської Народної Республіки – День Соборності України.

Щороку 22 січня святкується День Соборності України, Акт Злуки, який визначав перспективу возз'єднання Української Народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки в єдину державу «Україна».

Сучасний період нашої історії свідчить про особливу важливість збереження єдності народу, розвитку його демократичних свобод, значимість відповідальності влади за розвиток процвітаючої країни та справедливість і благополуччя народу. 22 січня 2019 року виповнилося сто річчя з дня проголошення Акта Злуки УНР і ЗУНР, якими святкували з метою вшанування багатовікової історії національного державотворення, засвідчення поваги до подвигу борців за свободу, незалежність і територіальну цілісність, єднання суспільства у справі розбудови України як високорозвиненої європейської держави, консолідації історичної пам'яті нації, згуртування громад України.

День Соборності України свідчить про єдність народу і його свободу, робить нас гідними нашадками наших пращурів. Будемо з трепетом зберігати цей безцінний скарб! Хай береже нас усіх Господь і слава Йому за цю прекрасну країну – Україну!

**Іван БЕЗЕНА,**  
заслужений професор  
соціально-гуманітарної  
освіти Академії, доцент,  
кандидат філософських наук

# Географія та маєвтика: фокус на особливу дитину

Викладання географії для дітей з особливими потребами не відрізняється методично від викладання інших предметів: це знає кожен фахівець. Географія, як і інші предмети, має справу з відомими поняттями й формами пізнання та дозволяє дитині, завдяки надбагатим теоретичним знанням, здійснювати практичні та життєві дії.

Однак, якщо ми ведемо мову про дітей з особливими потребами та діагнозами, які пов'язані з інтелектуальною недостатністю, треба говорити щодо нюансів при викладанні географії: вчителями-дефектологами заличені методи й методики, які дозволяють дітям отримати необхідний обсяг знань з даного предмета в процесі перебування учня в навчально-реабілітаційному центрі. Конкретний перелік знань і умінь переважає в додатках до програм і дає можливість педагогу в освітній програмі йти чітко за планом, даючи знання і вміння певного рівня в предметі.

Але роки спостереження і педагогічного досвіду переконали в тому, що освіта дітей з особливими потребами не має нічого спільного з ймовірністю наявності певного числа кількісного засвоєння предмета: необхідно спиратися тільки на якісні показники, які для особливих дітей є найбільш вагомими. Це підтверджують численні експерименти в різних групах дітей, які навчаються в нашій школі – НРЦ «Горлиця».

При аналізі груп дітей часто виявляється, що результати навчання залежать від різних, дуже суперечливих чинників, які інтегрують соціальні умови, бідність, сегрегацію, недолік освіти у батьків тощо. Втім, це не новина, коли ми говоримо про дітей, які переважають у таких закладах, як наш реабілітаційний центр. Наприклад, набагато легше розповісти про Францію дітям із заможних сімей, які щороку їздять туди як туристи.

Тобто, в даний дисципліні має значення емпірика дітей у житті та можливості батьків, через які, на жаль, виникає різниця в життєвих пріоритетах. Тому, на нашу думку, теоретичне знання в географії – необхідна підставка для практичних знань і розвитку дитини взагалі.

Звучить як банальність, але саме так ми з колегами сприймаємо навчальний процес, по-при те, що діти з особливими потребами – це особливий контингент. У цих дітей знижені когнітивні функції, іхній шлях до пізнання взагалі не легкий.

Неважко уявити масштаби шкоди розвитку особистості

хворої дитини, якщо під час навчання, ми, вчителі, користуємося своїми соціальними та педагогічними повноваженнями, будемо нещадно занижувати самооцінку дитини тільки тому, що ми, звичайні люди, наслідуємо уявити логіку поведінки та пізнання такого типу дітей. Вони раціональні й хочуть отримати більше благ, а не теоретичних знань, розуміючи, що недостатньо розумні, щоб отримати певні блага в цьому світі. Тому в пізнанні доречно спиратися на їх практичність і ту картину майбутнього, в якій у старших підлітків і юнаків склався ясний образ своїх практичних навичок, де використовуються знання, отримані в школі.

Щоб розібраться з питанням, можна скористатися сократівською маєвтикою, що має на увазі спробу допомогти встановити істину за допомогою каверзних запитань, які змушують засумніватися в первісному сенсі. Результат таких дій – перехід від теоретичних знань в географічній галузі від педагога до учня відбувається завдяки доступним операціям апарату мислення у дитини з особливими потребами.

Наведемо приклад. Якось багато років тому, один зі старшокласників не до місця й не на тему згадав Африку. Щоб оживити розповідь, я запитала:

– А що ти знаєш про Африку?

Трохи подумавши, школяр відповів:

– А треба думати...

Школяр оцінив ймовірність того, що він може мати хибну

відповідь й може помилитися чи виявить свою неспроможність відповісти на запитання, тому не став відповідати, а я, як вчитель, наполягати не стала, надавши час на розмірковування. Увесь урок кожен з учнів у міру своїх можливостей пригадував, що знає про цей континент, а я давала інформацію, яка була для учнів новою. І наступний урок ми почали з Африки.

Як-то кажуть, – «куй залізо, доки гаряче»...

Це була перша спроба використовувати маєвтику\* на заняттях з географії з дітьми з порушеннями інтелектуального розвитку.

Ви можете запитати, яка може бути маєвтика для особливих дітей, та й ще при викладанні географії – це складно інтегральної науки, в якій сконцентровано багато дисциплін і знань? Відповім вам: не треба думати, що ці діти інші, що вони відрізняються від нас з вами – освічених дорослих людей, які пишаються своїм статусом та освітою.

Вони такі ж, як і ми, тільки з поганим і дуже поганим

«життєвим стартом». Так що й такий складний метод пошуку істинного знання, як маєвтика, для цих дітей є теж доступним.

Що відбувається на уроках зараз? Природно, дотримувається плану уроку – святий обов'язок кожного вчителя. Новий матеріал дається після невеликого повторення минулої теми. Потім і починається, власне кажучи, спрошення географічна маєвтика, підлаштована під даний контингент, яка проходить через своєрідну методику «ставимо уточнююальні запитання», мимоволі все більше розширюючи коло пізнаваного.

Ми, вчителі-дефектологи, які нібито навчаємо школяра з особливими потребами відмовляємося від життєвої філософії резиньїції (Артур Шопенгауер) – повного підпорядкування долі, покірливого смирення і відмови від позитивних активних дій. Тепер термін «резиньїція» використовується в спеціальній літературі з філософії, психології, психіатрії, паліативної медицини. Це як альтернатива безвиході та покори, з якою діти приймають долю батьків і свою власну. І географія як наука, що пізнає світ і описує Землю, якнайкраще підходить для цієї ролі, оскільки дає можливість пізнати різноманіття життя в усіх його проявах – починаючи від рельєфу і кліматичних зон, закінчуючи національними особливостями народів і економік відому.

Сама методика не є чимось з розряду багатокомпонентних дій.

Після пояснення теми дітям ставлять запитання, які все більше поглинюють картину, отриману при першому знайомстві з матеріалом.

При цьому попередній матеріал також використовується в завданні.

Бере участь увесь клас. Для роботи необхідним є просектор або серія карток із зображеннями на тему. Можна використовувати картинки, що зображують рельєф, жителів країни, фотографії міст або країн на карті, пропорі або символіку держав.

Перше запитання наступного типу:

– Що ви бачите на картині, фотографії тощо?

Залежно від отриманої відповіді, ставиться друге запитання, де уточнюється відповідь, а всі наступні тільки розширюють загальну картину мислення дитини, виходячи з попередніх знань.

Це можуть бути запитання як прямі, так і непрямі, крім запитань констатаций: адже учнів потрібно намагатися розгорнути свою думку, а не просто підтвердити відповідю «так» або «ні» запитання вчителя.

Пряме формулювання запитання не дає гарантії, що учень даст пряму відповідь. У цьому разі він може сам вирішувати, як побудувати фразу.

Приклад:

– Що ви бачите на малюнку?

– Це Європа?

– Ви знаєте, що таке меридіани і паралелі?

Непрямі запитання приходять з метою формулювання запитання і можуть розцінюватися як приховані провокації при оцінці (запитання передає думку і оцінку, а також вимагає підтвердження учня).

Приклад:

– Супротивники охорони довкілля виступають за те, щоб люди відмовлялися від надмірного вживання газу як палива?

Виходить, що такі запитання (розділові) не завжди повинні закінчуватися тільки знаком питання. Форма непрямої провокації вимагає підтвердження в розгорнутій формі. Тому, на нашу думку, прямі запитання не обов'язкові.

Використовуються також і запитання-констатациї, за допомогою яких вчитель ставить перед учнем ще одну мету вашого запитання, у якого є подвійне значення.

Приклад з діалогу з учнем.

– Ти справляєш враження знавця Північної Африки?

– Так і є!

– Чи знаєш ти щось про пустелі? Які з них знаходяться в цій частині Африки?

– Калахарі, напевно.

– Впевнена, що ти читав про цей регіон книги і дивився фільми.

– Так. Серіал «Природа Африки».

– Тебе турбус, що насувається глобальне потепління, що зими стають теплішими, а літо – спекотливішим?

Особливо часто в даній методиці застосовуються спеціальні запитання, мета яких отримати детальну, обґрунтовану або розповідну відповідь. Починати такі запитання потрібно з запитального слова (*хто, що, де, чому, куди тощо*).

Приклад:

– Чи не можеш ти розповісти, чому в пустелі температура вночі знижується більше, ніж в лісі?

– Хто вивчає природу? Як називаються такі вчені?

Запитання-інформування також застосовні в даній методиці. Інформування – це закрита форма запитання: запитується конкретна інформація, так би мовити, закритий факт, конкретне повідомлення.

Приклад:

– Коли ви приїхали у Дніпро?

– Який засіб пересування можна вибрати, щоб дістатися з вашого міста на Азовське море?

Перевірку інформації можна уявити у компромісній формі, майстерніх навідніх запитань.

напівзакритих запитаннях, які обмежують відповідь запропоновані варіантами за допомогою альтернативного запитання.

Мета такого запитання – отримати змістовну і водночас обмежену відповідь, яка зазвичай звучить у самому запитанні.

Приклад:

– У якому місті нашої області розташовані вугільні шахти – в Павлограді чи в Новомосковську?

– Як би ви добиралися до Києва з нашого міста? Через Харків або Кременчук?

Ви бачите, що всі наведені запитання не дають готових відповідей. Якраз для того, щоб учень думав. Може здатися, що діти зі складними діагнозами, порушенюю когнітивною та мовленнєвою сферою не в змозі будувати прості речення, а не те щоб розмірковувати за принципами великих філософів. А ні. Вони спроможні. Спроможні пізнати і думати, порівнювати і вчитися. А ми, вчителі-дефектологи, допомагаємо народженню думки. Всього-на-всього...

До того ж, на уроках приділяється багато уваги таким необхідним в освітнянській сфері моментам, як-от: патріотичне й естетичне виховання, психологічні особливості сприйняття знань, а також розвитку особистісних характеристик реципієнтів – тобто наших учнів, для яких кожен день – як стимул жити, кожен урок – як новий крок, а кожний підтримувальний та підбадьорливий погляд вчителя – як ковток повітря. Повірте, просто так, не знаючи історії наших учнів, я б такого не написала.

У цій статті я намагалася провести паралелі між нашим сьогоднішнім днем, освітою «незвичайних» дітей і високим науковим знанням. Досконалості у звичайному житті дуже небагато, а у житті наших учнів – особливо. Ми, вчителі, виходимо із того, що кожний людині притаманне бажання бути освіченою. І це пов'язано із практичним життям лінією смислів, які властиві кожному з нас, і темою розкриття людської сутності як реалізації продуктивного, життєтворчого початку.

**Світлана ЛЕБІДЬ,**  
директор обласного  
навчально-реабілітаційного  
центру «Горлиця»

\*Маєвтика – запропоноване Сократом мистецтво виявляти приховане в людині правильне знання за допомогою майстерніх навідніх запитань.



# ДНІПРОВСЬКА ШКОЛА ФАНТАСТІВ

Фантастика – один із додімінущих жанрів сучасного літературного процесу. Потужний розвиток жанру фантастики в літературі Придніпров'я відбувається у 1970-х рр., коли в літературі приходять письменники-фантасти Василь Головачов, Віктор Савченко, Леонід Панасенко, які, по суті, створюють на Дніпропетровщині школу фантастів з наявними в ній течіями наукової і казкової фантастики і немало сприяють розвитку цього жанру в Україні у 1970-ті роки. У доповіді на IX з'їзді письменників України голова Спілки письменників України Павло Загребельний, аналізуючи творчі здобутки письменників республіки, так і сказав, що у Дніпропетровську виникла своєрідна школа фантастики, де плідно працюють Л. Панасенко, В. Головачов, В. Савченко, В. Чемерис.

Загалом фантастика 70-х концентрувалася навколо науково-популярних журналів «Знання та праця» й «Наука і суспільство». Але «найурожайнішим» став 1977 рік, коли редакція журналу «Знання та праця» оголосила конкурс на краще науково-фантастичне оповідання року. Завдяки конкурсу стало відомо, що в Україні фантастику пишуть не поодинокі автори, а існує ціла течія літераторів цього жанру. А в такому обласному центрі, як Дніпропетровськ, при відділенні СПУ створено клуб фантастів, перший в СРСР, де автори можуть обмінюватися творчими задумами, винести на суд аудиторії свої фантастичні твори. Ініціатором створення і організатором клубу був письменник Леонід Панасенко. А одним із чотирьох переможців конкурсу став Віктор Савченко. Матеріал конкурсу наглядно продемонстрував необхідність наради молодих фантастів республіки, яку і було скликано у Ірпінському будинку творчості СПУ в 1979 р. Це була перша нарада письменників-фантастів в Україні. Тільки однинці з її учасників мали свої книжки. Це дніпропетровські письменники Л. Панасенко («Майстерня для безсмертних», 1978), В. Головачов («Непредвиденые встречи», 1979). На підході була книжка українського письменника А. Тесленка «Дозвольте народитися». Значення наради в подальшому розвитку жанру фантастики в Україні важко переоцінити. Результатом її

став щорічник «Пригоди. Подорожі. Фантастика». Українська фантастика вийшла за межі тісних рамок науково-популярних журналів і перейшла на сторінки щорічника. У цей час у видавництві «Веселка» стали готовувати колективний збірник науково-фантастичних оповідань під назвою «Атланти из планеты Земля». Книжка побачила світ у 1981 р. Серед її авторів були і названі вже дніпропетровські автори. У цьому ж році побачила світ книга Л. Панасенко «Садовники Сонця». В 1982 р. вийшла книга В. Головачова «Реликт». В 1983 р. побачили світ книжки дніпропетровців Л. Панасенко «Сентябрь – это навсегда» і М. Ларіна «Формула счастья». Відтоді творчість дніпропетровських авторів посіла вагоме місце в літературі.

Одним із провідних письменників-фантастів др. пол. ХХ ст. стає **Леонід Панасенко** (1949-2011). Автор майже десяти книг, які отримали широке визнання у близькому і далекому зарубіжжі. Його оповідання й повісті широко публікували такі престижні журнали, як «Наука і суспільство», «Знання та праця», «Техника молодежі», «Вокруг света», «Природа и человек», «Лидер», «Радуга», «Уральский следопыт», «Искатель», «Советская литература», у збірниках «Фантастика», «Мир приключений» та інш. Твори перекладалися десятма мовами світу – болгарською, чеською, польською, німецькою, угорською, французькою, англійською, японською, іспанською, арабською.

Широковідомим у світі став фанаст **Василь Головачов** – автор майже 50 оригінальних книг, загальний тираж яких понад 20 мільйонів екземплярів. Лише тираж роману «Смерш-2» сягнув майже двох мільйонів примірників. Романи «Смерш-2», «Перехватчик», «Бич времен», «Схрон», «Посланник», «Черный человек», «Человек боя», «Бой не вечен», «Извавитель», «Поле боя», цикл романів «про джинів» та інші протягом останніх років регулярно ставали бестселерами.

Василь Головачов неодноразово ставав лауреатом літературних премій, в їх числі премія «Золотий шлем» за внесок у літературу, премія

«Аеліта», «Гіперболоїд» (за оригінальність науково-фантастичних ідей), «Монстр вітчизняної фантастики».

Про його неабияку популярність говорить і той факт, що поштова служба США випустила марку V. Golovachev номіналом 27 центів, обмеженим тиражем, яка уже стала раритетом.

У вересні 2006 року у «Зоряному містечку» відбулося вручення ВВГ зірки, названої ім'ям «Василь Васильович Головачов! Це Рубінова найближча зірка дев'ятої величини знаходиться у сузір'ї Близнюків, під заступництвом якого 21 червня народився письменник. Координати небесного тіла 98,97930 / 19,13706. Відстань від Сонця – 97,4 світлових років.

Для обох, сьогодні широко відомих письменників, Дніпропетровськ став містом, де відбувалося їх творче формування і становлення. Леонід Миколайович Панасенко приїздить сюди у 1972 р. після закінчення факультету журналістики КДУ і проживає по 1988 р., працює завідувачем відділу сатири та гумору газети «Дніпр вечерний», редактором книжкового видавництва «Промінь».

У 1978 році у дніпропетровському видавництві «Промінь» побачила світ перша книга фантастичних оповідань «Майстерня для безсмертних», за якою його було прийнято до Спілки письменників України. Своєго роду зерном, з якого визвірє уся подальша творчість автора, стало одне із оповідань збірки «Полівіт» (буквально – багато життів), у якому описано апарат, що дозволяє підключати свідомість однієї людини до свідомості іншої (у газетному варіанті він так і називався «Я побуду немного вами...»). Хто ми? Наскільки розуміємо один одного? До чого прагнемо? Чи уміємо співпереживати чужим радостям і болям? Ці нетипові для сучасної літератури питання перетворюються у ключові теми збірника.

Майже всі подальші книги «Садовники Сонця» (Дніпропетровськ, 1981), «Сентябрь – это навсегда» (Дніпропетровськ, 1983), «Мастерская для Сікейроса» (М., МГ, 1986), «Тайна Ржавих, или Приключения Удивлёныша» (Дніпропетровськ, 1986), «Без вас невозможно» (Київ, 1987), «Танцы по-нестинарски» (Дніпропетровськ, 1988) теж були написані в дніпропетровський період життя

письменника, який він вважав найпродуктивнішим.

Василь Васильович Головачов приїздить у Дніпропетровськ у 1974 р. і по 1989 рік працює в Українському державному проектно-конструкторському інституті «Металургавтоматика» спершу на посаді інженера, а потім – начальника конструкторського відділу. У Дніпропетровському видавництві «Промінь» видав дві свої перші книжки «Непредвиденные встречи» (1979), які стануть початком циклу «Хроники Релікта» і «Релікт» (1982).

Якщо письменники Л. Панасенко та В. Головачов з часом полишають Дніпропетровськ (Леонід Панасенко в червні 1988 року обирається за конкурсом головним редактором видавництва «Таврія», у зв'язку з чим через рік переїздить до Сімферополя, а Василь Головачов перебирається до Москви), то життя і творчість ще одного письменника – фантаста **Віктора Савченка** (1938-2016) тісно пов'язані з Україною і Придніпров'ям. Він – автор 17 книг фантастики, окремі з яких друкувалися в перекладах російською, угорською, чеською і словацькою мовами. Окрім фантастики, писав реалістичну прозу, езотеричні твори, літературознавчі есе, драматургію. Про вагомий внесок Савченка у розвиток літературного процесу Придніпров'я свідчить і широка діяльність на посаді голови Дніпропетровського відділення Національної спілки письменників України, яку він очолював з 1994 по 2002 рр.

Віктор Савченко – кандидат хімічних наук (1980), що відіб'ється на характері його книжок, адже, за твердженням самого автора, фантастика вимагає від письменника не тільки літературного хисту, а й уміння розбиратися у науково-технічних проблемах. Під час роботи над твором фанаст завжди виступає в двох якостях: як літератор і як вчений. Яким буде твір – людинознавчим чи науковим, – у значній мірі залежить від того, хто його автор: людина з філологічною освітою чи технічною.

Як представник гуманітарної лінії фантастики увійде в енциклопедію світової фантастики Леонід Панасенко. Усі його твори мають філософське наповнення, порушують глобальні проблеми буття: Добро і Зло,

Людина і її місце у Всесвіті, вагомість Нематеріального і ефемерність Матеріального.

Він пробував себе в жанрі соціальної утопії («Садовники Сонця»), філософської фантастики, в жанрі повісті-казки («Тайна Ржавих, или Приключения Удивлёныша»), конгломераті всіх піджанрів (фантастична епопея «Случайний Рыцарь»), але головний його жанр – це проза з елементами фантастики («Сентябрь – это навсегда» та інші).

Герой одного із оповідань збірки «С Макондо связі нет?» – знаменитий колумбійський письменник, нобелівський лауреат Габріель Гарсія Маркес. Якось з газет він дізнається про те, що далеко у джунглях знайдене реальне поселення Макондо (те саме, що і в романі Маркеса «Сто років самотності»). І це не було простим збігом, а стало матеріалізацією думок і фантазій автора. Затим йому починають дзвонити по телефону його, вигадані ним, герой книги.

Герой повісті «Следы на мокром песке» – всесвітньо-відомий фанаст Рей Дуглас Бредбері відмовляється переселитися в майбутнє, де йому обіцяно нову творчу молодість і аудиторію шанувальників у «всіх населених світах». Ідея творів – відповідальність митця перед своїм народом і епохою, у якій він живе. Саме завдяки оповіданню «Следы на мокром песке», опублікованому англійською мовою в антології «Радянська література» в 1980 році, Леонід Панасенко почав листуватися і дружити з Реєм Бредбері. «Це те, що я міг би зробити, будь я на Вашому місці, у Ваш час, у Вашому тілі. Браво, Леоніде» – відізвався на вдалий дебют Панасенка Рей Бредбері.

Фантастика Василя Головачова – з нахилом у космоснавтику. Це польоти до центру галактики, зустріч з космічними істотами, космічне метро, сонцеходи і спейсери, процеси космологічного розширення Всесвіту. «До мене письменники подорожували на Марс і Венеру... Причому, вони дуже близько підійшли до тих параметрів, які ми знаємо про Венеру зараз. Я вирішив піти далі, ... до центру Галактики», – говорить письменник про свою першу книгу «Релікт». Однак у книзі експедиція до своєї мети не дійшла, а зустріла реліктову форму життя, спора якої

**Далі – на стор. 7**

**Закінчення. Початок на стор. 6**  
збереглася з часів народження Всесвіту, а закінчується грандіозним протистоянням розумних Всесвітів, у якому люди відстоюють своє право на життя». Віктор Савченко після прочитання «Релікта» скаже: «По заряду ідей «Релікти» переважає лемівський «Солярий».

Якщо говорити про творчість В. Савченка, то вона поліфонічна, складається з двох планів – реалістичної прози й фантастики.

Автору властиве вміння науково обґрунтовувати найрізикованиші гіпотези і вибудовувати на їхній основі захоплюючі сюжети. Так, роман «Монолог над безоднею» показує одну з найбільших загадок, або, як кваліфікує сам автор, одну з-поміж трьох «химер» – жадоби золота, влади, безсмертя – під пильний приціл мікроскопа в лабораторії вченого-генетика Віктора Негуренка потрапляє третя – споконвічна спрага людства виграти змагання з часом, пізнати секрети вічної молодості. Еліксир молодості «ювенал» рухає сюжет роману. Водночас тільки на перший погляд пригодницько-подієва канва є домінантною. Рушійною силою роману є сюжет само-пізнання, діалог героя із власною совістю, який проходить через експеримент вченого Віктора Негуренка над самим собою. Еліксир молодості – «ювенал», що його починає вживати дослідник, стає своєрідним лакмусом на рівень етики, порядності, мужності, фахової та людської совісті вченого.

Титульним романом Савченка і, за думкою окремих критиків, найвищим досягненням сучасної української фантастики став роман «Під знаком цвіркуна». Вченим-акустиком Антоном Михайлуком було перехоплено з ефіру розмову двох істот на недосяжній для слуху звуковій частоті. Як згодом з'ясувалося, в людському суспільнстві існує ще одна, паралельна цивілізація людинокомах «інзекта-гомо». Які їхні наміри щодо людини? Ось головне питання, на яке мусять знайти відповідь троє колег: Білокінь, Ткач і головний герой – Антон Михайлук.

Інзекта-гомо мають властивість присмоктуватися до найактивнішого функціонуючого каналу людини (до однієї з чакр) і перетворювати духовну, інтелектуальну здорову людину на каліку. З'являється байдужий – найбажаніший людський матеріал для тоталітарного режиму.

Інзекта-гомо поступово знищують усіх, хто стає причетним до розпізнання їхньої таємниці. Через подачу способів, як саме можна розпізнати представників інзекта-гомо, автор творить психологічно місткий, зіркий і рельєфний людський вернісаж. Образи друзів, колег Антона Михайлuka митею постають перед очима, коли він хоче уявити їх. Інша справа – коли Михайлук намагається згадати, як виглядають Тхолик чи Посудієвський. Відтворити в пам'яті їхні образи виявилось просто неможливим.

«Здається мені, – розмірковує автор, – що ці істоти лише засіб чи, так би мовити, передовий загін, який має своїм завданням привести людність до занепаду. Коли ж це станеться – прилетить цвіркун і на планеті запанують членистоногі. А борокремнієві виробництва (про них йдеться в романі) потрібні лише для того, щоб занапастити людей, і як спосіб створити екологічне середовище, у якому «Цвіркун почуватиметься звично». Процитовані рядки звучать і як застереження, і як своєрідне попередження.

Переважну більшість творів сам письменник вважає експериментальними. Наприклад, у романі «Монолог над безоднею» він використовує елементи давньої індійської поетики. Це коли кожен розділ несе в собі певний, притаманний лише даній ситуації, головний настрій героя, а відтак і читача. Всього таких настроїв дев'ять. Стільки ж глав має й роман.

У романі «Під знаком цвіркуна» за попереднім задумом планувалося сім персонажів (за числом чакр), що відповідає кількості чакр на фізичному тілі людини, крізь які людина обмінюється енергетикою з космосом. Кожний з персонажів став бинесіем однієї з семи чеснот, а всі вони є для людини узагальненою Людиною, яка опинилася у смертельній небезпеці. В романі цих персонажів – п'ять.

Роман «Під знаком цвіркуна» присвячений українському поету Михайлу Антоновичу Чхану, з яким Віктор Савченко працював у Металургійному інституті і який справив величезний вплив на формування громадянської свідомості Савченка. В паузах між конструкторською роботою Чхан заходив у маленьку дослідницьку на кафедрі неорганічної хімії, де той працював, і під шум витяжки йому першому читав свої «Яворині думи»,

«Світло Славутича», поемний цикл «Чорний шлях». «Він буквально гіпнотизував, перевертав свідомість, – згадував Савченко. – Слова його проникали не тільки в ваш розум, а і в самий дух. ... це Михайло Чхан «вдмухнув» у свідомість поетів, котрим пощастило з ним спілкуватися, таке, чому не наочить ні школа, ні будь-яке оточення».

За словами В. Савченка, роман написаний у пам'ять про «тривожні часи цькувань». У 1968 році на Дніпропетровщині прокотилася «кантисоборна кампанія», спрямована проти роману Олеся Гончара «Собор». Результатом кампанії стала велика хвиля репресій проти творчої інтелігенції міста, детально висвітлена у «Листі творчої молоді м. Дніпропетровська», одним із авторів якого був поет Іван Сокульський. Респондентом «Листа...», а пізніше учасником «судового процесу трьох» став Віктор Савченко – тоді аспірант Металургійного інституту, молодий письменник-фантаст, перша книга якого мала вийти в 1969 р. у видавництві «Промінь».

Після вироку суду і засудження Савченка до 2 років умовно з трирічним випробувальним строком він багато років змушений був писати в стіл. Перша публікація – повість про молодих наукових працівників «Я ще повернусь» була опублікована в 1972 році в донецькому журналі «Донбас». У результаті цієї публікації редакторів журналу Костянтина Тесленка та Григорія Кривду зняли з посад і звільнili з роботи, адже у Віктора Савченка на той час ще не закінчився термін умовного ув'язнення. Окремим виданням цей твір побачить світ лише через десятиліття, коли у видавництві «Молодь» вийде його дебютна збірка «Тривожний крик папуги». Отже, «...пошук істини – це мораль. Там, де пошук істини відтіняється, занепадає мораль» – ці рядки роману «Під знаком цвіркуна» сприймаються як квінтесенція усієї творчості Савченка.

Орієнтація на моральну проблематику, цікавість до людської душі; занепокоєння майбутнім простежуються у творчості ще одного дніпропетровського фантаста Олега Воліка, який з'являється на літературному обрії Придніпров'я на початку дев'яностих. Перша книжка Воліка «Кліо і Фантаз» (1996), попри авторове визначення жанру –

«фантастика», складалася з оповідань із елементами умовності, власне, сплав фактів далекої історії, грецької міфології, в основі якої лежить містична, і щедрої фантазії самого О. Воліка. Якщо слова «Фантастичні твори» на титулі книжки замінити словами «Фантазійні твори», то це й буде правдиве визначення жанру. У 1990-і, коли приходить у літературу Волік, найпоширенішим і найпопулярнішим різновидом фантастики стає саме фентезі. В українській літературі особливість фентезі полягає в тому, що вона часто зважується до суто української міфології. Прикладом є твір Воліка «Не втрачай свій оберіг» на козацьку тематику.

Не менш популярною, ніж фентезі, у сучасній фантастиці України є містична фантастика. У другій половині ХХ століття зростало розчарування в науці, підвищувався інтерес до містичності, до нетрадиційних релігійних культів. Хвиля містичизму, що захопила суспільну свідомість, суттєво вплинула на фантастичну літературу. У сучасній фантастиці за героями творів обов'язково повинні стояти певні потобічні сили. І, як не дивно, на межі ХХ і ХХІ століть фантасти бачать вирішення кризових явищ і проблем в основному в застосуванні надприродних сил і здібностей. Так, у романі «З того світу – інкогніто» Віктор Савченко, в езотеричній площині, реалізує можливість розвітлення і поновлення вітлення людського ества у власну або чужу плот. Одна із таких гіпотез – ідея генетики не плоті, а генетики духу, котру обмірковують двоє друзів – Хома Булига і Віталій Тищенко. Це їм судилося стати учасниками дивовижного експерименту з поверненням до земного світу, у соціум внутрішніх сутностей найбільших деспотів ХХ століття та душ альтруїстичних, гуманістичних. Твір є викликом науці, яка сьогодні все більш активно й переконливо стверджує фантастичні візії.

Ще одним популярним видом сучасної фантастики є кіберпанк. Базуючись на пізнанні новітніх комп'ютерних технологій і передбачаючи появу нових, цей напрям створює естетику віртуального світу. У фантастиці Придніпров'я цей різновид, з-поміж інших, представлений у творчості учасників літературної майстерні «Демосфера» Станіслава Безкоровайного та Сергія Легези. Одна з тем фантастів – чи можна оцифрувати людську свідомість і використати її в комп'ютерах. Автори стверджують, що штучна свідомість замінить людину. Після чого у людини не буде майбутнього. Тут усе залежить від людини, як вона сприйме цю можливість.

Літературна майстерня «Демосфера» створена у 2001 році Станіславом Тепловим стала мовби продовженнем роботи дніпропетровського клубу фантастів 1970-х. У різні роки членами «Демосфери» були Станіслав Теплов, Станіслав Безкоровайний, Сергій Легеза, Любов Романчук, Наталія Дев'ятко та інші. Дев'ятко була редактором відділів «Критика», «Проза», «Конкурс» першого україномовного журналу фантастики «Український Фантастичний Огляд» (УФО). Одним із її улюблених жанрів є пригодницько-фантазійний. Трилогія «Скарби Примарних островів» Н. Дев'ятко включена до оновленої шкільної програми з української літератури (9 кл.).

Таким чином, фантастика Придніпров'я створювалася протягом десятиліть і цей процес триває дотепер. У різні періоди твори дніпропетровських фантастів оптимально відповідали домінанті масової свідомості, відображали суспільний інтерес і дозволяли жанрові вирішувати поточні й перспективні художні завдання. Так, у кінці 1960-х у фантастиці Придніпров'я досить популярними були космічна тема, мотив часу й безсмертя. Натомість на початку ХХІ століття наукова фантастика поступається містичній фантастиці та фантастиці перетворень. Окрім того, використовується мотив мандрів у часі й просторі, тема попередження. Але серед безлічі цих мотивів і тем, які цікавлять фантастів, головним є питання сутності та долі людини в майбутньому. Це зумовлює ряд наступних характеристик, спільніх для творів сучасних фантастів Придніпров'я: філософічність; гуманістична спрямованість; цікавість до людської душі; орієнтація на моральну проблематику (кожен текст – розв'язання морального або етичного питання); занепокоєння майбутнім.

**Світлана МАРТИНОВА,**  
старший науковий  
співробітник музею  
**«Літературне Придніпров'я»**  
відділу Дніпропетровського національного історичного музею ім. Д. Яворницького



## Моє Придніпров'я.

## Січень



1 • 90 років тому (1931 р.) у с. Голубівці Дніпропетровської області народився **Андрій Арсентійович Дикий**, скульптор, член Національної спілки художників України (1970).

6 • 130 років тому (1891 р.) народився **Василь Миколайович Свєчніков**, визначний вчений-металознавець. З 1925 р. працював у Дніпропетровську, очолював металографічну лабораторію на металургійному заводі ім. Петровського. У 1931-1941 рр. завідував кафедрою металографії та термічної обробки у Дніпропетровському металургійному інституті. 1935 р. отримав звання професора, 1936-го ступінь доктора технічних наук, 1939-го обраний дійсним членом АН УРСР. Одночасно завідував відділом металознавства Дніпропетровського фізико-технічного інституту, був штатним консультантом в Інституті металів (згодом Трубний інститут). З 1945 р. працював у Києві. Заслужений діяч науки і техніки УРСР (з 1951). Помер 20 серпня 1981 р.

8 • 90 років тому (1931 р.) народився **Костянтин Іванович Чеканьов**, заслужений художник України. 1956 р. закінчив Дніпропетровське художнє училище. Працював у галузі станкової та монументальної скульптури. Помер 6 березня 2000 р.

9 • 90 років тому (1931 р.) народився **Ігор Петрович Пуппо**, поет, журналіст. 1954 р. закінчив історико-філологічний факультет ДДУ, працював кореспондентом ТАРСУ Казахстані, повернувшись до Дніпропетровська. Член Спілки журналістів (1958), член Спілки письменників СРСР (1966). Працював у молодіжних газетах, 1971 р. очолив відділ літератури та мистецтва в редакції газети «Дніпро вечірній», керував ним багато років. Помер 27 квітня 2010 р.

12 • 85 років тому (1936 р.) – у Дніпропетровську організовано спортивне товариство Придніпровської залізниці «Локомотив».

17 • 120 років тому (1901 р.) у с. Кам'янці неподалік від Катеринослава (нині – у складі Амур-Нижньодніпровського р-ну м. Дніпра) народився **Григорій Данилович Епік**, український письменник, перекладач і публіцист, один із плеяди Розстріляного відродження. Входив до Спілки селянських письменників «Плуг», згодом до ВАПЛІТЕ. Арештований 5 грудня 1934 р. Засуджений до 10-річного ув'язнення та відправлений відбувати покарання на Соловки, 1937 р. вирок замінено на розстріл, виконаний 3 листопада того ж року. Реабілітований посмертно 1956 р.

22 • 115 років тому (1906 р.) у Катеринославі народилась **Есфір Михайлівна Емден** (справжнє прізвище – Коссая), дитяча письменниця. Померла 1961 р. в Москві.

22 • 110 років тому (1911 р.) у сел. Лоцманська Кам'янка (тепер у межах Дніпра) народився **Григорій Микитович Омельченко**, останній лоцман Дніпрових порогів, працівник освіти, громадський діяч, один із засновників дніпропетровської організації Народного Руху України. Помер 28 лютого 2002 р.

31 • 145 років тому (1876 р.) народився **Олександр Миколайович Динник**, видатний вчений, академік АН УРСР і АН СРСР. У 1913-1941 рр. працював у Катеринославському (згодом Дніпропетровському) гірничому інституті, у 1927-1929 рр. був деканом факультету гірничозаводської механіки, в 1913-1930 рр. завідував кафедрою теоретичної механіки. Заслужений діяч науки і техніки УРСР (1943), лауреат премії імені М.І. Пирогова. З 1944 р. працював у Києві. Автор понад 200 наукових праць. Написав низку підручників і довідників з теоретичної та будівельної механіки, теорії пружності. Підготував понад 40 докторів наук. Його учнями були академіки АН УРСР В.А. Лазарян, Г.М. Савін, М.Я. Леонов та інші. Помер 22 вересня 1950 р.

Подала **Марина Шилкіна**, завідувач краснавчого відділу ДОУНБ (з календаря «Мое Придніпров'я»)

## Моє Придніпров'я. Календар

**Додаток до постанови Верховної Ради України від 16 грудня 2020 року № 1092-IX «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2021 році»**

## Пам'ятні дати та ювілеї 2021 року

## I. Відомих подій в Україні:

Національної академії наук України (1946);

75 років із часу заснування Київського національного торговельно-економічного університету (1946);

75 років із часу заснування дослідного конструкторського бюро під керівництвом Олега Антонова (нині – державне підприємство «Антонов») (1946);

75 років із часу заснування Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (1946);

75 років із часу заснування Львівської національної академії мистецтв (1946);

75 років із часу заснування Українського науково-дослідного інституту протезування, протезобудування та відновлення працездатності (1946);

75 років із часу заснування Спілки української молоді в діаспорі (25.04.1946);

75 років із дня заснування Інституту фізіології рослин і генетики Національної академії наук України (15.05.1946);

75 років із дня заснування Інституту захисту рослин Національної академії аграрних наук України (07.06.1946);

75 років із часу проведення Грубешівської операції – звільнення міста Грубешів військовими УПА та польської організації ВіН («Свобода і незалежність») (27-28.05.1946);

70 років із часу заснування Льотної академії Національного авіаційного університету (1951);

50 років із часу заснування Інженерно-технологічного інституту «Біотехніка» Національної академії аграрних наук України (1971);

50 років із часу заснування народного літературно-меморіального музею Лесі Українки в селі Косівщина Сумського району Сумської області (1971);

30 років із дня ухвалення Верховною Радою України Акта проголошення Незалежності України (24.08.1991);

30 років із дня проведення Всеукраїнського референдуму на підтвердження Незалежності України (01.12.1991);

30 років із дня створення Збройних Сил України (06.12.1991);

25 років із дня заснування Чорноморського національного університету імені Петра Могили (17.01.1996);

25 років із дня ухвалення Верховною Радою України Конституції України (28.06.1996);

25 років із дня введення в обіг національної грошової одиниці – гривні (02.09.1996);

25 років із дня заснування Конституційного Суду України (16.10.1996).

Далі буде...

## ЗАСНОВНИК ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» – ПЕРВИННА ПРОФСПІЛКОВА ОРГАНІЗАЦІЯ КОМУНАЛЬНОГО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ДНІПРОВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

## Редакційна колегія:

В.М. ВАСИЛІНЕНКО, М.Г. ВАТКОВСЬКА,  
Ю.М. МОГИЛА, О.В. ПОЛТОРАЦЬКИЙ, М.І. РОМАНЕНКО,  
В.Г. СЕРЕДНЯ, В.В. СИЧЕНКО, Л.О. ШАПРАН

Редактор, фотокор, дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»:  
gdjerelo.jimdofree.com

Свідоцтво про реєстрацію  
ДП № 2244-982ПР від 24.01.2019.

Формат А3.

Адреса редакції:  
49006, Дніпро, вул. Володимира  
Антоновича, 70, Дніпровська  
академія неперервної освіти.  
Тел./факс: 732-47-61, 732-48-48.

E-mail: GDjerelo@ukr.net